

Intrinsiek motiveren van leerlingen, kan dat wel?

SOML Onderwijsdag – 17 januari 2019

Steven Verjans
Welten-instituut

Open Universiteit

www.ou.nl

Even polsen (Meetoo)

- Testvraag
- Welke drie woorden of begrippen komen bij u op als u denkt over de intrinsieke motivatie van leerlingen?
- Wat is volgens u het antwoord op de vraag: “Kan je leerlingen intrinsiek motiveren?”

LIEVE SWINNEN

(GEEN)
GOESTING?!

HOE MOTIVEER IK
KINDEREN EN JONGEREN?

UITGEVERIJ VAN HALEWYCK

Swinnen, Lieve (2015).
(Geen) goesting?! – Hoe
motiveer ik kinderen en
jongeren? Leuven: Van
Halewyck.

Open Universiteit
www.ou.nl

Motivatie, wat is het?

“Motivatie lijkt een eenvoudig begrip. Misschien sta je er niet echt bij stil, maar toch voel en weet je meestal waarom je iets doet. Uit goesting, omdat iets moet (werken, poetsen, koken), omdat het zo hoort (je gaat bij familie op bezoek), omdat je iets wil bereiken (een diploma halen) of omdat je iemand blij wil maken (je ziet die persoon gewoon graag).”

“Motivatie speelt zich af in het hoofd van mensen, het heeft te maken met denken – wat wil ik? Waar wil ik naartoe? – en met voelen: de goesting!”

Swinnen (2015).

“Those psychological processes that cause the arousal, direction and persistence of voluntary actions that are goal oriented.”

Kreitner & Kinicki (2001)
in Swinnen (2015)

Open Universiteit
www.ou.nl

Motivatie, waarvoor?

- Beroep / job
- Leren
- Huishoudelijk werk
- Koken
- Hobby
- Sporten
- ...

Leermotivatie, veel verschillende aspecten?

- Leermotivatie
  - Leren fijn vinden – Leergierig / nieuwsgierig?
- Schoolmotivatie
  - Om te leren? – Voor je vrienden? – Om te sporten?
- Opleidingsmotivatie
  - Later XXX willen worden – Voor opleiding Z gezakt zijn
- Vakmotivatie
  - Interesse in ... – Toffe leerkracht – Leuke activiteiten (didactiek)
- Tijdstipmotivatie
  - Weekmotivatie (week bij papa vs. bij mama)
  - Vrijdagmiddagmotivatie vs. maandagochtendmotivatie

Leermotivatie, is het aangeboren?

“Tweelingenonderzoek leert dat verschil in leermotivatie diverse oorzaken heeft. Net zoals bij intelligentie en persoonlijkheidskenmerken spelen mee:

40-50% genen

50-60% unieke omgeving (individuele ervaringen, vb. vriendschap met een bolleboos)

5-10% gedeelde omgeving (gezin, school)”

Swinnen (2015).

Impact van omgeving en ervaringen groter dan de genetische aanleg!

Motiveren is ook: een context creëren waarbinnen kinderen en jongeren graag leren en leven.

Gebrek aan motivatie?

- A-motivatie is eerder neutraal
  - Niet alles interesseert je (niet elke jongen wil voetballen, bv)
    - Leren is niet voor iedereen interessant (doeners, bewegers)
  - Je kan wel gemotiveerd geraken door enthousiasme van anderen / positief voorbeeld (voorlezen, boeiende leerkracht)
- Demotivatie, vaak na een slechte ervaring
  - Niet meer neutraal / weerstand / aversie, vb.
    - Leerstoornissen (enthousiast begin, maar teveel inspanning nodig)
    - Gepest worden of negatieve opmerking (van lkr of vriendjes)
- Haakt een jongere af – zoek dan een achterliggende oorzaak
  - Welbevinden is een voorwaarde tot leren en ontwikkeling

Motivatie en behoeften

Open Universiteit

www.ou.nl

Even polsen (Meetoo)

- Uw motivatie voor
  - Deelname aan deze onderwijsdag
  - Deelname aan deze sessie
- Zitten we tot nu toe op het goede spoor?

Intrinsieke en extrinsieke motivatie

- Intrinsieke motivatie
  - Vertrekt vanuit een interne prikkel, je eigen belangstelling, een taak doen om de taak zelf
    - Je vindt geschiedenis leuk, je schrijft graag, sport geeft je een goed gevoel
- Extrinsieke motivatie
  - Er is een externe prikkel tot handelen, iets buiten de taak zelf zet je tot handelen aan
    - De gevolgen van je activiteit: beloning, vermijden van straf, goede punten, ouders niet teleur stellen, omdat je vriendjes het doen
- Motivatie is de som van deze prikkels
- Let op: interne en externe prikkels kunnen motivatie ook afremmen

Is intrinsieke motivatie beter?

- Voornamelijk intrinsieke motivatie
  - Leidt tot grondiger studeren en beter onthouden van de leerstof
    - Meer bevrediging door bereiken van innerlijke doelen. Jezelf ontplooiën, je inzetten voor anderen of gemeenschap, geeft een krachtiger bevrediging omdat ze aansluiten bij je basisbehoeften.
- Extrinsieke doelen (financiële status, bezit, beloning)
  - Is op zich niets mis mee, als ze niet de overhand nemen
    - Kan leiden tot korte-termijn gedrag: leren net voor een proefwerk, leidt wel tot een goede score, maar er blijft weinig hangen, en je voelt je niet veel competenter.
- Beide vormen zijn veranderlijk en niet vaststaand.
- Let op: Concurrerende motivaties (ook veranderlijk)

Zelf-determinatie theorie?

<http://selfdeterminationtheory.org/>

- Deci & Ryan (sinds jaren '70), Vansteenkiste et al.
- Aandacht verlegd van intrinsiek versus extrinsiek (waar de prikkel ontstaat) naar autonoom versus gecontroleerd (bewust van eigen wil en keuzemogelijkheden)

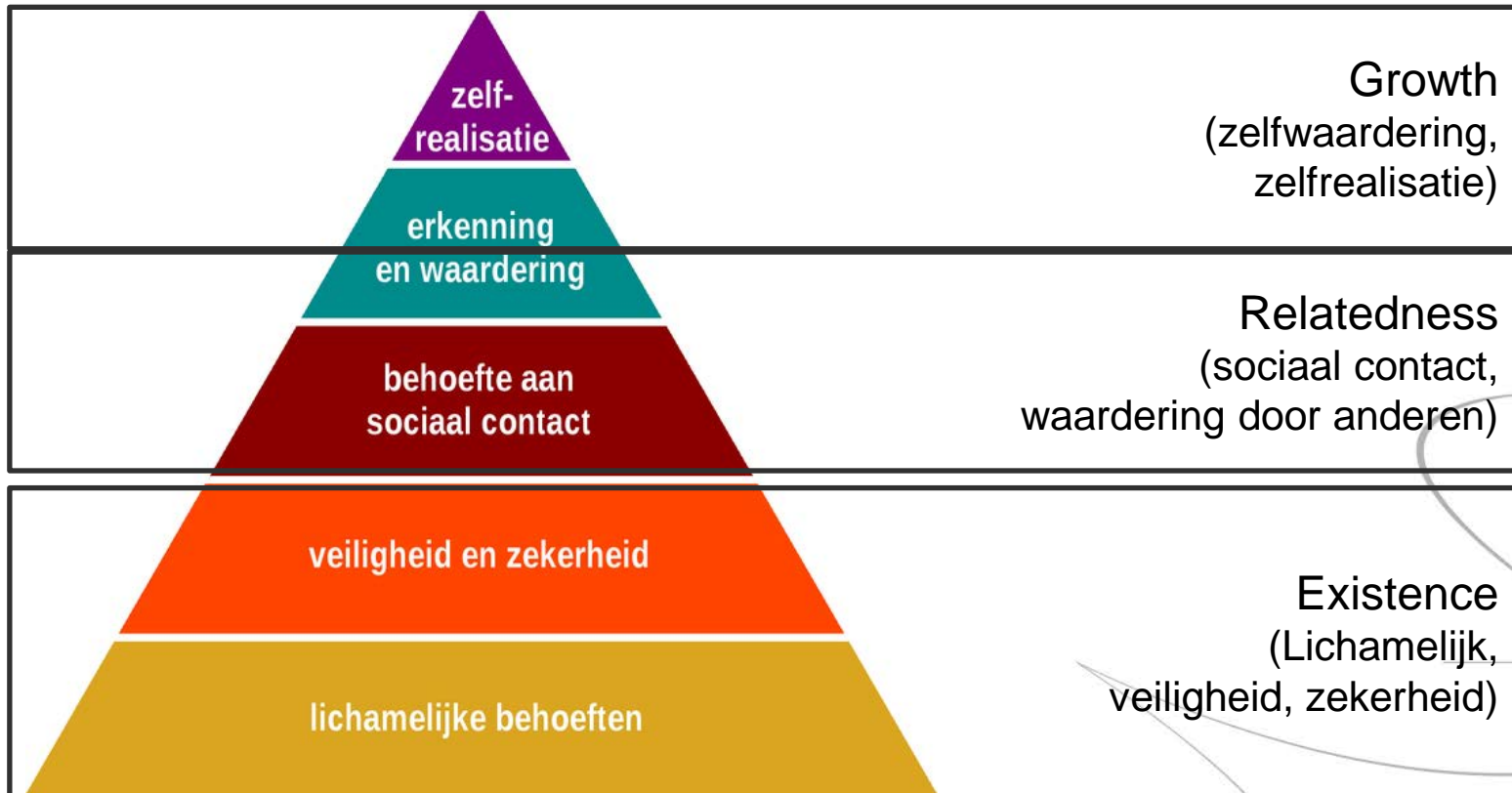
“...tastbare beloningen hebben vaak een significant negatief effect op intrinsieke motivatie. Als instituties zich richten op de korte termijn en ervoor kiezen om het gedrag van mensen te controleren [door straffen en belonen], brengen zij op de lange termijn aanzienlijke schade toe.” (Deci, 1999)

“Veel belangrijker is het te kijken hoe motivatie autonoom, vanuit mensen zelf, ontstaat en hoe dit valt te stimuleren” (Nelis & van Sark, 2014)

Open Universiteit
www.ou.nl

Menselijke basisbehoeften (Maslow, Alderfer)

Piramide van Maslow (1943 en later)
commons.wikimedia.org. pbuddenberg, 2017, Creative Commons CC0

Open Universiteit
www.ou.nl

ABC van motivatie in zelf-determinatie theorie

- Psychologische basisbehoeften of randvoorwaarden (Ryan & Deci)
  - Autonomie
    - Zelf je leven besturen en je eigen keuzes maken
    - Goesting versus 'moetivatie'
  - verBondenheid
    - Iedereen heeft een basale behoefte om er bij te horen, bij te dragen aan de wereld om je heen en zich verbonden te voelen.
  - Competentie
    - Tijdens het leren ervaar je dat je competentie toeneemt en dat je groeit. Uitdagens, maar niet te moeilijk en niet te makkelijk.
- “Ik kan het – Ik kan het zelf – Ik hoor erbij” (Bors & Stevens, 2010)

Even polsen

- Zitten we nog op het goede spoor?

Open Universiteit

www.ou.nl

Motivatie: doelen stellen

Open Universiteit

www.ou.nl

Huub Nelis & Yvonne van Sark

Van de
auteurs van
Puberbrein
binnenstebui

motivatie binnenstebuiten

HET GEHEIM ACHTER GEMOTIVEERDE PUBERS,
ENTHOUSIASTE LEERLINGEN EN GEDREVEN STUDENTEN

Nelis, H., & van Sark, Y. (2014).
Motivatie binnenstebuiten: het geheim
achter gemotiveerde pubers, enthousiaste
leerlingen en gedreven studenten.
Utrecht/Antwerpen: Kosmos Uitgevers.

Open Universiteit

www.ou.nl

Motivational orientation theory

- De manier waarop mensen zich doelen stellen is bepalend voor hun motivatie voor een bepaalde taak. Bij kiezen van doelen speelt vergelijking een grote rol
  - Interne vergelijking
    - Huidige eigen prestaties vergelijken met voorgaande. Taakbenadering: plezier in het uitvoeren van de taak. Interne norm.
  - Sociale vergelijking
    - Eigen prestatie vergelijken met die van anderen. Prestatiebenadering: plezier in het resultaat. Externe norm.
- Oriëntatie
  - Ergens beter in willen worden
  - Niet slechter willen worden

	INTERNE VERGELIJKING	SOCIALE VERGELIJKING
Beter willen worden	<p>GROEIBENADERING</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een leerling wil beter presteren dan hij eerder deed. - Een leerling is intrinsiek gemotiveerd. - Een leerling wil een taak onder de knie krijgen omwille van de taak. 	<p>PRESTATIEBENADERING</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een leerling wil beter presteren dan anderen. - Een leerling wil laten zien dat hij goed is en zoekt waardering. - Een leerling is competitief ingesteld.
Niet slechter willen worden	<p>GROEIONTWIJKEND</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een leerling wil niet slechter presteren dan hij eerder deed. - Een leerling is bezorgd dat hij een taak niet (aan)kan. - Kan een uiting zijn van faalangst. 	<p>PRESTATIEONTWIJKEND</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een leerling wil niet slechter presteren dan anderen. - Een leerling is bang voor gezichtsverlies: hij wil niet afgaan in de groep. - Kan een uiting zijn van faalangst. - Een leerling kan de taakuitvoering saboteren om gezichtsverlies te voorkomen.

Dijkstra, P. (2013).
Effectiever leren met
leerstrategieën.
Groningen:Gion.

Tabel uit Nelis & van
Sark (2014)

Praktijkprincipes voor de leerkracht

Open Universiteit

www.ou.nl

Praktijkgerichte
literatuurstudies
onderwijsonderzoek

LEERBEREIDHEID VAN LEERLINGEN AANWAKKEREN

Principes die motiveren,
Inspireren én werken

JAN VANHOOF, MAARTEN VAN DE BROEK, MAARTEN
PENNINCKX, VINCENT DONCHE, PETER VAN PETEGEM

Vanhoof, J., Van De Broek, M., Penninckx, M., Donche, V. & Van Petegem, P. (2012).
Leerbereidheid van leerlingen
aanwakkeren: Principes die motiveren,
inspireren en werken. Leuven: Acco
Uitgeverij.

acco

Open Universiteit

www.ou.nl

Motivatie =

- Motivatie = context + interesse + zelfinschatting
- *“Als iets mij interesseert, ben ik pas gemotiveerd om actie te ondernemen in een bepaalde context als ik geloof dat ik daartoe bekwaam ben, en als ik inschat dat mijn inspanningen in een redelijke verhouding staan ten opzichte van wat het mij zal opleveren.”*

(Vanhoof, Van de Broek, Penninckx, Donche & Van Petegem, 2012)

10 wetenschappelijk verantwoorde praktijkprincipes voor de leerkracht

1. *Blijf werken aan een positieve relatie met je leerlingen*
  - *Empatisch, stimulerend, aanvaardend, authentiek, luisterend*
2. *Zorg voor een veilig leerklimaat door duidelijke grenzen te trekken en aan een hechte klasgroep te werken*
  - *Orde en rust. Regels (niet onderhandelbaar) en afspraken. Bekrachtig gewenst gedrag, minimaliseer ongewenst gedrag (maar wees wel consequent als er bestraft wordt).*
3. *Kies onderwerpen, methodes en activiteiten die zo veel mogelijk de interesse van je leerlingen prikkelen*
  - *Interesse wekt motivatie op. Wat interesseert hen nu al, en hoe wek ik interesse voor iets dat hen nog niet interesseert*

10 wetenschappelijk verantwoorde praktijkprincipes voor de leerkracht

4. *Help leerlingen zich te verbinden met (het belang van) onderwerpen en taken, zeker ook als die niet spontaan de interesse van de leerlingen prikkelen.*
  - *Wat is de meerwaarde, lijkt het op situaties die bekend zijn?, laat leerlingen zelf authentieke toepassingen zoeken*
5. *Luister (bij het aanbrengen van leerinhouden) oprecht en erkennend naar weerstand bij leerlingen en naar uitingen van negatieve gevoelens*
  - *Weerstand is meestal geen persoonlijke aanval. Kies de richting waarin je beweegt: tegen/samen/weg/mee. Geruststelling, compromis*
6. *Ver kies autonomieondersteunend boven controlerend taalgebruik*
  - *Verantwoordelijkheid leren nemen in een sfeer van psychologische vrijheid ipv een sfeer van controle*

10 wetenschappelijk verantwoorde praktijkprincipes voor de leerkracht

7. *Bied structuur aan in de richting van het leerdoel.*
  - *Te veel autonomie – voor alles zelf verantwoordelijk zijn – geeft een gevoel van onveiligheid. In chaos voelt men zich minder competent.*
8. *Leg de lat net hoog genoeg, niet te hoog en niet te laag*
  - *Maak duidelijk dat je gelooft in hun capaciteiten, vergroot de kans op succeservaringen.*
9. *Geef feedback die een verbinding maakt tussen wat leerlingen doen (of niet doen) en het bereiken van het beoogde doel*
  - *Inhoudelijk vs. relationeel. Specifiek. Geef 3-maal meer positieve dan negatieve feedback*

10 wetenschappelijk verantwoorde praktijkprincipes voor de leerkracht

10. *Houd voeling met je eigen behoeftes, je eigen interesses, je eigen motivatie en zorg voor structurele ondersteuning in inspiratie voor jezelf als leerkracht.*
- *Weet waarom je lesgeeft (helpt je om die ene ervaring te overstijgen)*
  - *Wees trouw aan je waarden (bv. respect), maar besef dat de huidige generatie dit wellicht anders toont dan je dat zelf doet. Wees flexibel in je aanpak.*
  - *Investeer in je relatie met collega's, een goed functionerend team doet wonderen*
  - *Herbron regelmatig en zorg goed voor jezelf.*

(Vanhoof, Van de Broek, Penninckx, Donche & Van Petegem, 2012)

Zoals verwerkt in (Swinnen, 2015)

Open Universiteit
www.ou.nl

Tenslotte

Open Universiteit

www.ou.nl

OP DE SCHOULDERS VAN REUZEN

INSPIRERENDE INZICHTEN UIT DE COGNITIEVE PSYCHOLOGIE VOOR LEERKRACHTEN

PAUL A. KIRSCHNER, LUCE CLAESSENS & STEVEN RAAIJMAKERS

Kirschner, P.A., Claessens, L., & Raaijmakers, S. (2018).
Op de schouders van reuzen: inspirerende
inzichten uit de cognitieve psychologie
voor leerkrachten. Didactiefonline.nl
<https://didactiefonline.nl/artikel/op-de-schouders-van-reuzen>

Open Universiteit
www.ou.nl

Referentielijst

- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (multiple) – Available via <http://selfdeterminationtheory.org/>
- Dijkstra, P. (2013). *Effectiever leren met leerstrategieën*. Groningen:Gion.
- Kirschner, P.A., Claessens, L., & Raaijmakers, S. (2018). *Op de schouders van reuzen: inspirerende inzichten uit de cognitieve psychologie voor leerkrachten*. Didactiefonline.nl <https://didactiefonline.nl/artikel/op-de-schouders-van-reuzen>
- Kreitner, R., & Kinicki, A. (2001). *Organizational Behavior*. McGraw Hill College.
- Nelis, H., & van Sark, Y. (2014). *Motivatatie binnenstebuiten: het geheim achter gemotiveerde pubers, enthousiaste leerlingen en gedreven studenten*. Utrecht/Antwerpen: Kosmos Uitgevers.
- Swinnen, Lieve (2015). *(Geen) goesting?! – Hoe motiveer ik kinderen en jongeren?* Leuven:Van Halewyck.
- Vanhoof, J., Van De Broek, M., Penninckx, M, Donche, V. & Van Petegem, P. (2012). *Leerbereidheid van leerlingen aanwakken: Principes die motiveren, inspireren en werken*. Leuven: Acco Uitgeverij.
- Vansteenkiste, M., Niemiec, C. P., & Soenens, B. (2010). The development of the five mini-theories of self-determination theory: An historical overview, emerging trends, and future directions. In T. C. Urdan & S. A. Karabenick (Eds.), *Advances in motivation and achievement, v. 16A—The decade ahead: Theoretical perspectives on motivation and achievement* (pp. 105-165). London, England: Emerald Group Publishing Limited.

FIN

Open Universiteit

www.ou.nl

Op je mobiele browser ga je naar
web.meetoo.com

en tik deze meeting ID in
124-960-386

Open Universiteit
www.ou.nl

